

SŁOWO WSTĘPNE

Oddajemy do rąk zainteresowanych Czytelników kolejny, trzydziesty siódmy tom *Neofilologa*, poświęcony w całości nauczaniu języków obcych w grupach uczniów dorosłych. Tom nosi tytuł *Kształcenie językowe dorosłych – nowe doświadczenia i wyzwania dla nauczycieli i lektorów*. Choć wciąż dominuje popularny pogląd, że dzieci są lepszymi uczniami języka niż dorośli, wzrasta zainteresowanie potrzebami i wymaganiami tej drugiej grupy słuchaczy. Zmieniająca się struktura wiekowa populacji w wielu krajach, niż demograficzny oraz potrzeby rynku wewnętrznego powodują to, że wśród osób dorosłych i starszych pojawia się coraz większe zainteresowanie edukacją w zakresie języków obcych. Co ciekawe, liczne badania na temat postępów w uczeniu się języków nie do końca potwierdzają przewagę dzieci nad dorosłymi. O ile dzieci z łatwością przyswajają wymowę i mają ogólnie mniejsze zahamowania w inicjowaniu działań komunikacyjnych, o tyle dorośli potrafią lepiej zorganizować swoją pamięć, bardziej skupić uwagę i mają bardziej określone potrzeby językowe, co z kolei pozytywnie wpływa na motywację. Oprócz tego, uczniowie starsi są również zainteresowani uczeniem się języka specjalistycznego, związanego z wykonywaną pracą zawodową. W związku z tym, stawiają oni przed swoimi nauczycielami i lektorami konkretne wyzwania, którym należy sprostać, aby nie zniechęcić tej szczególnej grupy uczniów do edukacji w zakresie języków obcych.

Prezentowany tom zdecydowaliśmy się podzielić na trzy części, zgodnie z tematyką zawartych w nich tekstów. Część pierwsza, zatytułowana *Uczniowie dorośli w środowisku akademickim*, składa się z czterech artykułów poświęconych edukacji językowej studentów neofilologii, którzy przecież też są uczniami dorosłymi. Artykuły w każdej części ułożone zostały w kolejności alfabetycznej, według nazwisk Autorów.

Artykuł Małgorzaty Jedynak przedstawia badanie pilotażowe Autorki na temat efektywności e-learningu w środowisku szkoły wyższej. Ta forma edukacji staje się coraz popularniejsza, bardziej chyba ze względu na potrzebę urozmaicenia prezentacji dydaktycznej niż na rzeczywiste osiągnięcia językowe studentów. Autorka stawia pytanie czy wysilek włożony przez wykładowców w przygotowanie zajęć e-learningowych nie idzie na marne wobec niewielkich postępów studentów w zestawieniu z tradycyjnymi formami nauczania, gdzie wymagany jest bezpośredni kontakt student – wykładowca. E-learning nie powinien być, wobec tego, formą alternatywną, ale raczej uzupełniającą w stosunku do tradycyjnego systemu kształcenia.

Małgorzata Marzec-Stawiarska proponuje w swoim artykule zastosowanie technik rozwijających wyższe poziomy rozumienia i analizy tekstu czytanego wśród studentów neofilologii. Głównie chodzi tu o techniki sytuacyjnego modelu interpretacji, oraz strategie i operacje związane z kontrolą rozumienia dyskursu pisanego. Studenci wysoko ocenili zastosowane techniki, podkreślając ich wysoką wartość motywacyjną. Z kolei artykuł Mirosława Pawlaka prezentuje sprawozda-

nie z badania na temat użycia strategii uczenia się gramatyki przez studentów filologii angielskiej. Autor zauważa, że pojawia się sprzeczność w opiniach studentów – w badaniu ilościowym gramatyka przyswajana jest, według nich, podczas ćwiczeń nastawionych na komunikację, natomiast w pytaniach otwartych studenci przyznają, że uczą się form językowych poprzez bardzo tradycyjne, typowe ćwiczenia dedukcyjne. Pawlak wnioskuje, że istnieje potrzeba przeprowadzenia badań użycia strategii podczas wykonywania poszczególnych zadań językowych, ponieważ globalne traktowanie tego zagadnienia przynosi raczej sprzeczne rezultaty. Ostatni w tej części jest artykuł Joanny Targońskiej, która wskazuje na potrzebę indywidualnej pracy ze studentem podczas uczenia się słownictwa. Najczęściej stosowaną techniką okazuje się być mechaniczne utrwalanie pojedynczych słów, brak jest w programach nauczania strategii kognitywnych, które mogą okazać się pomocne w indywidualnym przyswajaniu leksyki w obcym języku.

Część druga, zatytułowana *Uczniowie dorośli poza środowiskiem akademickim*, zawiera dziewięć artykułów poświęconych nauczaniu języków obcych na kursach językowych. W tej grupie dorosłych mamy do czynienia z uczniami w bardzo różnym wieku, stąd kilka artykułów zajmuje się osobami po 50tym roku życia. Ten cykl rozpoczyna artykuł Iwony Janowskiej, która zajmuje się nauczaniem języka polskiego jako obcego. Zauważa ona konieczność dokładnego określenia potrzeb tej grupy uczących się, ponieważ reprezentują one różnorodne narodowości i kultury. Różne są też przyczyny podejmowania przez nich nauki języka polskiego. Duża rozpiętość wiekowa i społeczna sugeruje, według Autorki, potrzebę wprowadzania większej autonomii w uczeniu się języka. Anna Jaroszevska zajmuje się uczniami w wieku senioralnym, w której to grupie także występują różnorodne potrzeby językowe, ale nie zostały one odpowiednio zbadane. Dlatego Autorka sugeruje potrzebę rozwijania glottogeragogiki, dyscypliny naukowej, której przedmiotem badań byłby zakres potrzeb językowych grupy uczniów starszych, ich problemy z uczeniem się języków obcych, a także przygotowanie odpowiednich dla nich materiałów dydaktycznych. Werona Król wychodzi z założeń hipotezy Sapira-Whorfa, która twierdzi, że język wpływa na sposób myślenia. Wynika z tego, że różne języki sugerują różne obrazy świata. Dlatego też istnieje potrzeba rozwijania świadomości interkulturowej, która ma szczególne znaczenie dla osób dorosłych, zrośniętych już mocno ze swoją rodzimą kulturą.

Nieco inne zagadnienie przedstawia Grzegorz Markowski. Podkreśla w swoim artykule potrzebę wykorzystania autentycznych tekstów pisanych w nauczaniu języka specjalistycznego, a konkretnie języka biznesu. Analiza takich tekstów ma dla uczniów wartość wyjątkowo motywującą. Tomasz Róg zajmuje się również motywacją uczniów dorosłych. Z jego badania wynika, że ta grupa jest przede wszystkim umotywowana wewnątrznie, co jest z pewnością dużym ułatwieniem w pracy nauczyciela. Oczywiście, w ramach tej wewnętrznej motywacji możemy zauważyć różnorodne jej odmiany, np. potrzebę porozumiewania się w podróży, rozumienie tekstów, filmów i piosenek, a także konieczność kontaktów rodzinnych w obcym języku. Maciej Smuk informuje w swoim artykule o

audycie wewnętrznym, który ma szerokie zastosowanie w szkołach językowych. W większości kontekstów dotyczy on jednak wyłącznie poziomu zaawansowania językowego, natomiast Autor uważa, że należałoby go rozszerzyć o uwarunkowania społeczno-ekonomiczne w danej grupie uczniów dorosłych. Pozwoliłoby to na lepsze planowanie nauki języka oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych bardziej dostosowanych do potrzeb uczniów. Artykuł Pawła Sobkowiaka wraca do problemów nauczania języka specjalistycznego, zwłaszcza języka biznesu, i podkreśla konieczność stosowania dogłębnej analizy potrzeb grupy. Analiza taka powinna się odbywać za pomocą różnorodnych sposobów zbierania danych. W artykule zauważona została konieczność stosowania podejścia zadaniowego w nauczaniu języka, a szczególnie często powinny być używane zadania typowe dla miejsca pracy uczniów. Jako kolejny pojawia się artykuł Agnieszki Strzałki, w którym Autorka zajmuje się obserwacją dobrych nauczycieli w pracy z dorosłymi. Nauczyciele ci stosują różne strategie interakcyjne, które są tak dobrane, aby w rozmowie z uczniem nie obniżać jego poczucia własnej wartości, motywacji, ani nie wzbudzać poczucia lęku. Uwzględnianie potrzeb emocjonalnych uczniów, zdaniem Autorki, odgrywa szczególną rolę w nauczaniu dorosłych. Jako ostatni w tej grupie znajduje się artykuł Doroty Werbińskiej. Zawiera on raport z badania jakościowego, przeprowadzonego na niewielkiej grupie osób uczących się języka obcego, konkretnie angielskiego. Osoby te były jednocześnie konsultantami metodycznymi w zakresie innych przedmiotów szkolnych. Z rozmowy z tymi doświadczonymi uczniami wynika szereg pożytecznych wskazówek dla nauczycieli tej grupy wiekowej.

Ostatnia część zawiera tylko dwa artykuły, ale ponieważ różnią się one nieco tematyką od innych, zdecydowano umieścić je osobno. Część ta zatytułowana jest *Perspektywa europejska*, a teksty dotyczą edukacji dorosłych w innych krajach oraz programów Unii Europejskiej poświęconych temu zagadnieniu. I tak, Marta Borowiak-Dostatnia i Anna Zięba przeprowadzają analizę różnorodnych projektów unijnych, które promują rozwój technologii informacyjnej i jej zastosowań w dydaktyce. Analiza wykazuje, że państwa zaangażowane w projekty posiadają gotowe rozwiązania, natomiast ich faktyczne zastosowanie w praktyce nie jest do końca znane. Ostatni artykuł, autorstwa Agnieszki Stępkowskiej, dokładnie przedstawia politykę językową w Szwajcarii, która sama jest krajem wielojęzycznym, a w chwili obecnej staje przed wyzwaniem konieczności nauczania języka angielskiego jako światowego medium porozumiewania się. Taka sytuacja stwarza pewnego rodzaju zagrożenie dla statusu języków narodowych w Szwajcarii.

Mamy nadzieję, że nauczyciele i lektorzy, uczący języków obcych w grupach dorosłych, znajdą w tym tomie *Neofilologa* pożyteczne komentarze i wskazówki, które nie tylko mogą stać się przedmiotem dalszych badań naukowych, ale mogą także zostać wykorzystane w praktyce edukacyjnej.